

ОПШТИНА ЧЕЛИНАЦ

**СТРАТЕГИЈА ЗАШТИТЕ ДЈЕЦЕ ОД НАСИЉА, ЗАНеМАРИВАЊА
И ЗЛОСТАВЉАЊА НА ЛОКАЛНОМ НИВОУ**

Челинац, децембар 2012.године

Садржај

	Страна
1. Предговор.....	03
2. Увод.....	04
3. Обиљежја насиља над дјецом.....	04
4. Мотиви за израду Стратегије.....	05
5. Правни оквир Стратегије	06
6. Свијест о постојању насиља.....	10
7. Систем за пријављивање случајева насиља.....	11
8. Мултисекторални институционални приступ.....	11
9. Основни принципи Стратегије.....	12
10. Основни циљеви.....	13
11. Посебни циљеви и мјере.....	14
12. Мониторинг и евалуција.....	18
13. Приказ дјеловања надлежних институција.....	18
14. Додатак.....	20

ПРЕДГОВОР

У складу са постојећим стандардима **Конвенције о људским правима**, као и другим стандардима из међународних уговора којих је потписница БиХ, те **Програм Јачање система социјалне заштите и инклузије дјете**, познатијег као **СПИС програм**, који се од 2012.године имплементира на нивоу 5 локалних заједница у Републици Српској међу којима и у општини Челинац, као и у 5 општина у Федерацији БиХ и Брчко дистрикту, уз подршку УНИЦЕФ-а БиХ/Европске комисије, препознали смо потребу за реализацијом квалитативног искорака у смислу креирања, усвајања и примјене „Стратегије заштите дјете од насиља, занемаривања и злостављања на локалном нивоу“.

Потреба за поменутом *Стратегијом* иницирана је подпројектном активношћу у оквиру поменутог СПИС програма, под називом „**Развој интерсекторалног механизма заштите дјете од насиља, занемаривања и злостављања на локалном нивоу**“, који је повјерен за имплементацију професионалном удружењу грађана „Едукацијско рехабилитацијски центар“ из Челинца. Удружење чине професионалци из три кључне области за заштиту дјете, образовни, здравствени и социјални сектор.

Поменута Стратегија представља логичан слијед континуитета активног учешћа локалне заједнице, кроз њене институције и НВО сектор, у настојању ефикасне превенције насиља као општег проблема, па тако у оквиру истог и насиља над дјетом као посебне форме насиља. Примјер овој чињеници је и усвојена *Стратегија превенције вршњачког насиља на локалном нивоу*, која се имплементира од 01.01.2012. године, те као таква представља први стратешки документ који је једна локална заједница у Републици Српској усвојила и који имплементира у садејству са другим институцијама локалног нивоа, од значаја за питање насиља.

Едукацијско рехабилитацијски центар као водећа организација невладиног сектора на подручју општине Челинац, којој је повјерена имплементација програма „Развој интерсекторалног механизма заштите дјете од насиља, занемаривања и злостављања на локалном нивоу“, настоји заједно са институцијама локалне заједнице које су у улози партнера наведеног програма, промовисати и осигурати испуњавање права сваког дјетета да буде заштићено од свих облика насиља, те уколико дође до чињења насиља да се сваком дјетету осигура примјерена заштита. Управо у овом настојању мобилизирања више различитих субјеката локалног нивоа, тј. професионалаца различитих институција представља посебну вриједност ове Стратегије.

Чињеница је да на нивоу Републике Српске не постоји јединствени механизам који дјетети пружа максималну заштиту од свих облика насиља, нарочито физичког и сексуалног који их свакодневно све више погађа, а о чему свједоче евиденције ЈУ Центар за социјални рад у Челинцу и подаци других институција.

УВОД

Прве конкретне активности на плану заштите дјечијих људских права, односно активности предузимања мјера сузбијања насиља над дјецом отпочеле су изградом *Иницијалног извјештаја* о имплементацији Конвенције о правима дјетета, припремљен 2001. године и *Акционог плана* за дјецу Босне и Херцеговине 2002.-2010.

Исти су донесени на иницијативу Министарства за људска права и избјеглице БиХ и усвојени од Вијећа министара Босне и Херцеговине. На овај начин започела је имплементација заједничке политике према дјецу у Босни и Херцеговини у свим сегментима заштите дјечијих људских права како је то утврђено Конвенцијом о правима дјетета, првенствено како би се осигурала боља и ефикаснија заштита дјеце од било којег облика насиља.

ОБИЉЕЖЈА НАСИЉА НАД ДЈЕЦОМ

Ова стратегија у фокус свог бављења поставља проблем примарне и секундарне виктимизације дјеце, са намјером да органи локалне власти у садејству са осталим институционалним субјектима од значаја предуприједи виктимизацију дјеце или да изнађу мјере помоћу којих је могуће превентивно дјеловати на феноменолошке варијетете насиља над дјецом.

Насиље над дјецом резултира одређене последице, оне се уопштено могу посматрати као примарне и секундарне. Примарне последице подразумјевају вербално, физичко и сексуално насиље у тренутку када је испољено, а секундарне настају као формалне и неформалне реакције на виктимизацију. Када говоримо о облицима насиља, увиђамо да оно може бити: психичко насиље, пријетње физичким насиљем, физичко насиље, физичко насиље употребом оружја и сексуално насиље. Међутим, када говоримо о мјестима гдје се насиље над дјецом дешава оно се може подијелити на: насиље у кући, насиље на улици, насиље у школи, насиље на јавним мјестима и насиље у институцијама гдје дјеца бораве (домови, установе за дјецу са посебним потребама, малолетнички затвори и сл.).

Као облике психичког насиља истакли бисмо: понижавање и омаловажавање, изолацију, занемаривање, економско насиље, пријетње и застрашивање и коришћење привилегија. Физичко насиље можемо генерално разликовати по тежини озљеда и употреби оружја. Прво уочавамо сљедеће начине физичког насиља: шамар, гурање, чупање, батине, лакше тјелесне повреде, теже тјелесне повреде и физичко насиље до усмрћења, као и физичко насиље са употребом оружја и без употребе оружја. Поред ова два начина злостављања, насилник може пријетити или извршити и треће, сексуално насиље које по својим последицама садржи елементе и психичког и физичког насиља.

Штета нанесена жртви или озљеде могу бити: тјелесне, психичке и социјалне. Тјелесне озљеде због којих жртве посебно пате су тешке тјелесне озљеде до инвалидитета и усмрћења. Досадашња пракса показала је да су, осим претходно наведених тјелесних

озљеда, много теже психичке озљеде жртве које имају за посљедицу: депресију и страх; регресивно понашање и понашање на властиту штету (повлачење у себе или одавање дрогама и алкохолу); когнитивни поремећаји (самопребацавање, губитак повјерења) и самоубиство.

Све жртве изложене су и секундарној виктимизацији, коју могу доживјети у неком од надлежних државних органа (полицији, служби/центру за социјални рад, невладиној организацији, здравственој установи, судовима) или у ужем и ширем окружењу (породица, комшије, колеге на радном мјесту, средства јавног информисања). У том случају, оптужени постаје „жртва”, а жртва „оптужени”, а посљедице које трпи жртва постају несагледиве (до самоубиства).

МОТИВ ЗА ИЗРАДУ СТРАТЕГИЈЕ

Да би се ефикасно заштитила права дјеце на локалном нивоу неопходно је:

- утврдити политику и програме којима ће се сузбити насиље над дјецом
- утврдити посебне циљеве и одреднице по којима се може мјерити прогрес, успоставити јединствен систем дјеловања у циљу дјечије заштите,
- предузети широк распон мјера за спрјечавање и одговарање на све облике насиља над дјецом,
- успоставити механизме за укључивање дјеце у креирање и провођење политике и програма који се односе на насиље над дјецом
- радити на смањењу броја дјеце која се сукобљавају са законом
- успостављање јединствене базе података о насилницима и жртвама насиља, те малолетним починиоцима КД

Вријеме реализације ове стратегије је од марта 2013.године, па до даљњег, док се не укаже потреба за унапређењем или усклађивањем исте са другим документима на нивоу ентитета, локалне и међународне заједнице.

Стратегија у себе укључује основне стандарде заштите дјеце:

- забрана било којег вида дискриминације
- обавезност интервенције
- подршка породици
- дјеловање у најбољем интересу дјетета
- повјерљивост података
- заштита личности дјетета и
- постизање ефективне заштите.

Усвајање Стратегије представља почетну фазу у стварању системске и методолошке основе за рад на проблемима злостављања дјеце. Стратегија је у највећој мјери усмјерена на успостављање трајног и одрживог система праћења проблема насиља

над дјецом, као и извјештавања и континуираног планирања мјера за сузбијање насиља над дјецом на локалном нивоу. Оваквим системом настоји се усмјерити дјеловање надлежних институција и ојачати њихови стручни ресурси, те унаприједи њихова сарадња.

Оно чему још Стратегија доприноси је увођење стандарда заједничког планирања мјера и континуиране мултисекторалне сарадње, као и обавезности дјеловања свих надлежних институција у интересу дјече на стварању таквог окружења које ће омогућити потпуни и здрави развој сваког дјетета без дискриминације.

Посебну пажњу свакако заслужује развој мреже између институција на локалном нивоу и њихово повезивање са радом невладиног сектора.

ПРАВНИ ОКВИР СТРАТЕГИЈЕ

Различитим међународним документима о људским правима која се заснивају на Универзалној декларацији о људским правима, гарантују се и права дјече.

Права дјече су загарантована и другим међународним споразумима, као што су Међународни споразум о економским, социјалним и културним правима и Међународни споразум о цивилним и политичким правима. Права и заштита су им такођер загарантована и споразумима о расној дискриминацији, дискриминацији жена, превенцији тортуре и права радника миграната и чланова њихових породица. Сви ови инструменти правно обавезују државе потписнице.

Иако је заштита обезбјеђена дјечи у општим међународним документима о људским правима и неким другим међународним документима, међународна заједница је препознала потребу за креирањем документа који ће обезбједити специфичну заштиту људских права дјече.

Конвенција о правима дјече (CRC), која поставља правно обавезујуће стандарде, је усвојена 1989. године и потписана од стране 192 државе чланице УН-а. У Конвенцији се експлицитно наводи да су дјеца носиоци људских права.

Конвенција о правима дјетета успоставља оквир правних принципа и стандарда који укључује промоцију превенције насиља и заштите све дјече од свих облика насиља.

Члан 19. ове Конвенције захтјева од свих држава потписница да подузму „све одговарајуће правне, административне, социјалне и образовне мјере да заштите дјецу од свих облика физичког или психичког насиља, повреде или злостављања, занемаривања, злоупотребе или експлоатације, укључујући сексуално злостављање, док су под бригом родитеља, законских старалаца или било којег другог лица која се о њима брине“.

Члан 28(2) Конвенције налаже да дисциплина у школи мора бити „спровођена на начин који је у складу са дјечијим људским достојанством и у складу са овом Конвенцијом“.

Чланови 32-36 наводе дјечија законска права на заштиту од различитих облика експлоатације. Члан 37. поставља јасна ограничења и услове лишавања слободе дјече. Члан 40. наводи да дјеца која су у сукобу са законом требају бити „третирана на начин који је у складу са промоцијом дјечијег достојанства“, што комбиновано са чланом 19. захтјева од држава да обезбједе да дјеца не буду изложена насиљу од стране државних службеника на било ком нивоу система.

Конвенција о правима дјетета је допуњена са два Протокола из 2000. године, који

пружају детаљнију заштиту од неких специфичних облика насиља. Факултативни протокол о продаји дјецe, дјечијој проституцији и дјечијој порнографији третира ова кршења дјечијих права. Факултативни протокол о укључивању дјецe у оружане сукобе забрањује регрутацију дјецe у оружане сукобе испод 18 година старости.

Трговина људима уопштено, укључујући и трговину дјецом, се помиње у првом документу везаном за овај проблем који је усвојен 1950. – Конвенција о спречавању трговине људима. Одредбе за елиминацију трговине људима су такођер укључене у Конвенцију о елиминацији дискриминације жена и права дјецe. Специфична права дјецe у контексту рада су загарантована бројним конвенцијама Међународне организације рада (ILO) од којих су можда најзначајније Конвенција о доњој старосној граници бр. 183 из 1973. и о најгорим облицима дјечијег рада бр. 182 из 1999.

У 2000. години је усвојена УН Конвенција за борбу против организованог транснационалног криминала и допуњена сљедећим Протоколима: Протокол за спречавање, заустављање и кажњавање трговине људима, посебно женама и дјецом и Протокол за борбу против кријумчарења мигранта копном, морем и ваздухом. У 2005. години Савјет Европе усвојио је Европску Конвенцију о акцији против трговине људима коју је потписала и ратификовала и Босна и Херцеговина. Ова конвенција уводи додатне обавезе за земље чланице у погледу заштите и збрињавања жртава трговине људима и захтјева од земаља потписница да се пружи посебна заштита дјеци жртвама трговине људима.

Конвенција о субер криминалу Савјета Европе је до сада највећи, најопсежнији али и најквалитетнији европски документ о таквој врсти криминала који су потписале и неке не-европске информатичке велесиле, првенствено САД, Канада и Јапан. Конвенција је свечано потписана 23. новембра 2001. године у Будимпешти, те је представљена као међународно правни инструмент којим се по први пут регулишу проблеми везани уз кориштење и пријенос информација и података преко информатичких и телекомуникацијских система. Управо се зато и зове Конвенција о субер, а не компјутерском криминалу. Све је брже интегрисање информатичке и телекомуникацијске технологије и њихова међусобна зависност доводи и до повезаности њихове злоупотребе, па појам “компјутерски криминалитет” постаје преузак и замјењује се ширим појмом “субер криминал”. Још увијек не постоји његова прихваћена дефиниција, успркос свим настојањима да се она, као и садржај и опсег појма, одреди. Субер криминал обухваћа сва кривична дјела почињена унутар популарног суберспаса, уз помоћ или на самој информатичкој и телекомуникацијској технологији, која чини његову инфраструктуру. А основну инфраструктуру суберспаса чини Интернет, који својом глобалношћу, отвореношћу и доступношћу постаје извором све већих и опаснијих злоупотреба, а борба против њих захтијева чврсту међународну сарадњу.

Конвенцијом је предвиђено да ће странке усвојити законска и друга рјешења нужна да се у домаћем законодавству могу гонити починитељи кривичних дјела против тајности, интегритета и доступности компјутерских података и система, кривичних дјела у вези с компјутером, у вези са садржајем и у вези с повредама ауторских и сродних права. Овим документом предвиђено је рјешавање процесних питања везаних за истрагу и прибављање доказа, овлаштења полицијских служби, надлежност суда, изручење починитеља и узајамну сарадњу, те обавезе Интернет провајдера. Босна и Херцеговина ратификовала је ову Конвенцију и пратећи Протокол 19.05.2006. године, а ступили су

на снагу 01.09.2006. године.

Међународни споразуми о људским правима су допуњени инструментима који, иако нису законски обавезујући, постављају стандарде и елаборирају принципе везане за искорјењивање насиља над дјецом. Тако да постоје Пекиншка правила из 1985. која се баве малољетничким правосуђем и Ријадске смјернице из 1990. које обрађују малољетничку деликвенцију и заштиту малољетника који су лишени слободе. Постојећи стандарди у међународном закону, а који се тичу насиља над дјецом, су свеобухватни и детаљни. Све државе које су потписнице ових инструмената су дужне да испуњавају своје обавезе, а међу њима и Босна и Херцеговина. Европска унија и Савјет Европе у вези с тим су донијели више резолуција и препорука које обавезују државе на стварање окружења прилагођеног дјецу, нпр. „Building a Europe for and with children“ („Изградња Европе за дјецу и са дјецом“).

Уставом Босне и Херцеговине и уставима ентитета и кантона гарантује се највиши ниво заштите људских права и основних слобода.

Устав БиХ је Анекс 4 Дејтонског мировног споразума из 1995. године. Члан II Устава БиХ, који носи наслов “Људска права и основне слободе”, у својој ставци 2. “Међународни стандарди” прописује да ће се права и слободе гарантоване Европском конвенцијом о заштити људских права и основних слобода, као и у њеним протоколима, примјењивати директно у Босни и Херцеговини. Ови документи имају приоритет над свим осталим законима. Став 3. овог члана наводи сва права и основне слободе и он се односи, како на све људе, тако и на дјецу. У оквиру става 7. “Међународни споразуми”, прописује се да ће Босна и Херцеговина остати или постати страна уговорница међународних споразума наведених у Анексу I овог Устава.

Најзначајнији оквир за заштиту дјече од насиља утврђен је у кривичном законодавству у Босни и Херцеговини. У оквиру постојећих кривичних закона, једноставним приступом можемо разликовати више кривичних дјела која кажњавају насиље над дјецом, односно уводе правну забрану насиља над дјецом укључујући сексуално злостављање и експлоатацију, физичко кажњавање и све друге облике понижавајуће казне на и у свим мјестима гдје се насиље над дјецом дешава, а посебно у породичном окружењу.

Специфично, ентитетски закони о заштити од насиља у породици уређују: заштита од насиља у породици; појам насиља у породици; лица која се сматрају члановима породице у смислу овог закона; начин заштите чланова породице; те врсту и сврху прекршајних санкција за починиоце насилних радњи.

Законом о равноправности полова БиХ уређује се, промовише и штити равноправност полова и гарантују једнаке могућности свим грађанима, спречава директна и индиректна дискриминација заснована на полу и забрањује се сексуално узнемиравање.

Законима који уређују социјалну заштиту уређују се основе социјалне заштите грађана и њихових породица, дефинишу основна права из социјалне заштите, оснивање и рад установа за заштиту, облике и основе заштите породице са дјецом, финансирање и друга питања битна за остваривање основних права из социјалне заштите. Ови закони такође дефинишу појмове васпитно занемарено дијете и васпитно запуштено дијете и регулишу питања смјештаја дјече у другу породицу или установе социјалне заштите.

Када су у питању облици насиља који су регулисани законом, не прави се разлика према мјесту гдје се оно дешава. У Босни и Херцеговини не постоје обичајни закони који регулишу ова питања. Питање насиља искључиво се рјешава у оквиру наведених

закона.

На нивоу ентитета донесени су нови Породични закони којим се регулишу права и дужности родитеља, као и права дјецe, а посебно права дјецe на заштиту од свих облика насиља, злоупотребе, злостављања и занемаривања у породици. Једна од новина је одредба према којој су родитељи дужни чувати дијете, задовољавати његове потребе и штитити га од свих облика насиља, повреде, економске експлоатације и сексуалне злоупотребе од других лица, а истовремено су дужни и, у зависности од узраста и зрелости, контролисати понашање дјетета. У циљу што веће заштите дјетета предвиђене су и одредбе којим је орган старатељства дужан по службеној дужности предузимати потребне мјере ради заштите права и интереса дјетета на основу непосредног сазнања или обавјештења.

Такође, овим законима регулишу се питања одузимања родитељског права и старатељства над дјецом која су изложена неком од облика насиља, односно дефинишу ситуације које се односе на васпитно занемаривање дјецe. Уколико родитељи угрожавају интересе дјетета и у већој мјери занемарују подизање, васпитање и образовање дјетета, суд ће таквим родитељима у ванпарничном поступку одузети право да живе са дјететом, а чување и васпитање дјетета повјериће другом лицу или установи, и вратити то право када то буде у интересу дјетета. Изрицањем ове мјере не престају друге дужности, одговорности и права родитеља према дјетету. Осим споменуте мјере, суд може одредити надзор над остваривањем родитељског права, па у ванпарничном поступку изрећи и мјеру одузимања родитељског права у случајевима злоупотребе права или грубог занемаривања својих дужности или напуштања дјетета или небриге о дјетету са којим не живи и тако очито ставља у опасност безбједност, здравље и морал дјетета. Закон наводи и шта се сматра злоупотребом права: тјелесно и душевно насиље над дјететом, сполно искоришћавање дјетета и навођење дјетета на друштвено неприхватљиво понашање. Грубо занемаривање дужности родитеља или старалаца постоји нарочито у случајевима: ако родитељ не извршава обавезу издржавања дјетета дуже од три мјесеца, ако се не придржава раније одређених мјера ради заштите права и интереса дјетета, ако не спречава дијете у уживању алкохолног пића, дроге или других опојних средстава и ако не спречава дијете млађе од 16 година у касним ноћним изласцима.

Осми дио Породичног закона регулише поступак заштите од насилничког понашања у породици. Ову заштиту дужни су пружити: полиција, органи старатељства, односно социјалног старања и суд, а сва физичка и правна лица дужна су, одмах по сазнању о насилном понашању, о томе обавијестити надлежну полицијску управу. Полицијска управа је дужна одстранити лице које се насилнички понаша и о томе обавијестити орган старатељства, који потом предузима законом предвиђене мјере.

Питање социјалних давања, односно дјечије заштите, није уређено на јединствен начин. Можемо рећи, да у погледу овог права, дјецa у Босни и Херцеговини не уживају једнаку заштиту. У оквиру овог облика заштите не постоји дефиниција дјетета жртве насиља. Дјецa жртве могу се у оквиру важећих закона у БиХ препознати само кроз категорију васпитно занемарене и запуштене дјецe, што не нуди адекватан стандард заштите за дјецу.

У БиХ не постоје посебни закони који су везани за превенцију насиља над дјецом. Насиље је, као што је већ наведено, регулисано углавном кривичним законодавством.

СВИЈЕСТ О ПОСТОЈАЊУ НАСИЉА

Када анализирамо степен свијести о постојању насиља у заједници наилазимо на три бтина проблема:

1. низак степен постојања свјесност о насиљу као друштвеном проблему, односно свјесност да се проблем насиља над дјецом односи на све нас, због овакве околности тешко се можемо ефикасно борити са проблемом насиља над дјецом и сузбити посљедице насиља,
2. недовољно знање и упућеност жртава о њиховим могућностима и правима. Како објаснити дјечи да „насиље или насилно понашање“ није „уобичајена појава“ за коју велика већина грађана мисли да је нормалан начин понашања и комуницирања? Нажалост, толерисање и одобравање насиља утиче на то да се неки од облика насиља дуже времена понављају, а посебно они који се дешавају унутар породице,
3. случајеви насиља над дјецом често остају неоткривени, лежи у чињеници што се насиље над дјецом не препознаје као проблем од стране одраслог лица које долази у контакт са дјецом (родитељи, полицајци, наставници, педагози, васпитачи, социјални радници, здравствени радници и остали). Родитељи и професионалци нису довољно сензибилизирани и едуцирани о проблему насиља над дјецом, нити имају сазнање да постоје одређене законске мјере за санкционисање починитеља, као и да постоје третмани за дјецу жртве насиља. Многи нису довољно упућени ни о томе како и на који начин треба реаговати у ситуацији сазнања да је дијете злостављано.

Неселективан и често професионално некоректан приступ у третирању насиља над дјецом у медијима информисања је такође један од проблема. Веома су ријетки примјери обраде и припреме образовних емисија о насиљу намјењених дјечи или родитељима које су превасходно усмјерене на промовисање ненасилне комуникације и подизања родитељске компетенције у функцији превенције насиља над дјецом.

У нашем географско културолошком миљеу идентификоване су угрожене групе, као што су дјеца с инвалидитетом, дјеца ромске популације, дјеца разведених родитеља, дјеца избјеглица и сл., али не постоји свијест о повећаном ризику од изложености ових група различитим облицима насиља, као што је занемаривање, раст у нестимулативним и социјално депримирајућим условима, лошији приступ образовању и здравственој заштити и сл. Ове ризичне скупине дјеце често су злоупотребљаване у ланцима просјачења и свакодневно препуштени улици.

СИСТЕМ ЗА ПРИЈАВЉИВАЊЕ СЛУЧАЈЕВА НАСИЉА

Непријављивање насиља над дјецом доводи до тога да починитељи остају непознати органима гоњења, полицији и тужилаштву, што повлачи за собом то да остају некажњени, а на тај начин жртва и сви они који знају шта се десило, губе повјерење у полицију и правосуђе и остале надлежне институције. Важећим законима утврђена је обавеза пријављивања било којег облика насиља над дјетета од стране било којег лица која има сумњу или сазнање да је дијете изложено неком од облика насиља. Мали број кривичних пријава с једне, а повећан број случајева насиља регистрован од стране центара за социјални рад с друге стране, указује на то да жртве насиља губе повјерење у рад правосуђа. На пољу превентивног рада из ове области постоји врло мало активности које имају за циљ рано откривање и пријављивање насиља. Стручни радници су свјedoци да је стварни број случајева насиља, нарочито над дјецом, већи од броја пријављених случајева. Они, као проблем који објашњава ову појаву, идентификују страх жртава да пријаве насиље, што је, гледано из угла жртве, професионално разумљиво из разлога што се жртве осјећају незаштићеним и често економски овисним о својим злостављачима и насилницима. Професионалци с друге стране, немају довољно знања о томе како задржати професионални стандард и не издати повјерење жртве, а у исто вријеме обавезно пријавити све случајеве насиља на одговарајући начин.

МУЛТИСЕКТОРАЛНИ ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ПРИСТУП

Насиље над дјецом је слојевит и разноврстан проблем, а посљедице за дјецу су вишеструке и сложене, тако да се било који облик помоћи и асистенције мора заснивати на мултисекторском приступу. Мултидисциплинарни приступ се обезбјеђује не само у оквиру једне институције, него и кроз организоване облике интеринституционалне сарадње. Може се закључити да не постоји разрађена стратегија сарадње између институција. Тешкоће у свакодневном раду су и у томе што институције често „сваштаре“, баве се куративним, а не превентивним, методама у раду, имају стални недостатак стручног кадра и техничких средстава, а највише недостатак финансијских средстава

У систему заштите дјече кључну функцију имају центри/службе за социјалну заштиту, који су у појединим сегментима реализовали појединачне, али не и системске, пројекте који су били у функцији заштите интереса дјече. У тим пројектима за партнере су имали образовне установе, хуманитарне организације, удружења грађана, те владине организације. Тако, нпр. у Програму рада Центар за социјални рад Челинац за 2011. и 2012. години у континуитету се проводила едукација просвјетно педагошког кадра и дјече на теме насиља у породици и вршњачког насиља. Програм је спроведен у партнерству са Едукацијом рехабилитацијом центром из Челинца.

Поред центара за социјални рад, у општинама дјелују, на истим задацима, али са

различитог аспекта, бројни други органи, установе и друштвене организације. То су прије свега мјесне заједнице, Дом здравља, образовне институције, Полицијска станица, затим општински орган надлежан за послове социјалне заштите, као и други органи управе и друге стручне установе, као и удружења грађана. Овако широко ангажовање многобројних учесника – органа, организација и институција – у заштити дјете, захтијева координацију међу њима у раду. У таквој ситуацији центар за социјални рад представља само једног чиниоца чија је улога веома сложена и важна.

Дакле, не постоји стандардизован, мултисекторски приступ проблему насиља над дјецом. Потребно је формирати посебне, специјалистичке тимове у полицији, али и у правосудју, едуциране и задужене искључиво за сузбијање насиља над дјецом.

ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ СТРАТЕГИЈЕ

Насиље је комплексан проблем и задире у људско постојање – људска права, а резултат је интеракције индивидуалних особина човјека, његовог односа са људима и друштвеним групама у односу на социјалне и културне норме. На нивоу културних и социјалних норми потребне су интервенције против насиља које могу бити опште, усмјерене и индициране.

Опште интервенције су на нивоу заједнице нпр. масовна медијска кампања против насиља.

Усмјерене интервенције предузимају се када се препознају лица која су под повећаним ризиком, било као насилници или као жртве насиља.

Индициране интервенције су усмјерене према особи за коју се зна да је већ починила насилни чин, нарочито ако се ради о малољетном лицу.

Основни циљ стратегије је да обезбједи да се у борби против насиља укључе сва расположива средства и то на свим нивоима локалне власти.

Мјере које се утврђују у оквиру ове Стратегије морају се заснивати на следећим принципима:

1. Принцип утемељен на људским правима

Свако дијете је јединствено људско биће са људским достојанством и има властита права која се морају поштовати и унапрјеђивати. Мора се уважавати чињеница да дијете има другачије потребе у односу на потребе одраслих и да му је током развоја потребна подршка и заштита. Ниједан разлог не може бити оправдање за нарушавање физичког и психичког интегритета дјетета и ометање његовог нормалног развоја.

2. Забрана дискриминације

Принцип забране дискриминације је основни принцип који има за циљ да спријечи било који облик искључења дјете. Сва дјеца су једнака, независно од поријекла, пола, вјероисповијести, имовинског или здравственог стања, или било које друге припадности или опредјељења и представља општи услов уживања свих права.

3. Ефикасност - обавезност дјеловања надлежних институција
Све институције локалне власти су обавезне не само да поштују права сваког појединца, већ и да стварају услове у којима ће сви појединци бити у могућности да остваре своја права.
Ефикасност стратегије се заснива на комбинованом провођењу различитих мјера свих структуралних власти које су дефинисане у складу с циљевима које обавезно проводе институције надлежне за различите секторе дјеловања (социјалну и здравствену заштиту, образовање, правосуђе и медије).
4. Интердисциплинарни и мултидисциплинарни приступ
Насиље над дјецом је комплексан проблем који захтјева висок степен синхронизације и планирања дјеловања. Овај приступ укључује више различитих дисциплина и вјештина које су у правилу подјељене и распоређене у неколико сектора, као што је већ и напоменуто, те је приступ интердисциплинарног рада најефикаснија мјера која се мора примјењивати и у оквирима ове стратегије
5. Учешће невладиног сектора
НВО представља ресурс који се може значајно ускладити са циљевима ове стратегије и омогућити да невладине организације квалитетно допринесу реализацији ове стратегије. Организовано и планско успостављање партнерства са невладиним сектором је ради тога незаобилазан стандард
6. Самоодрживост
Планирање циљева и активности који су засновани на реалним плановима и финансијским изворима је основни принцип који мора бити испуњен. У оквиру овог принципа потребно је рачунати на редовне и ванредне изворе финансирања и све друге расположиве изворе који укључују и међународну и регионалну сарадњу као и покретање одређених намјенских програма.

ОСНОВНИ ЦИЉЕВИ

На основу дефинисаних принципа дјеловања, препорука за Босну и Херцеговину од стране Комитета за права дјетета (Анекс I) и препорука из Свјетског извјештаја УН-а о насиљу над дјецом (Анекс II), а с намјером креирања дјелотворног и одрживог система дјечије заштите којим се остварује право сваког дјетета да живи без насиља и да има право на заштиту без обзира гдје се налази, у кући, школи, на радном мјесту, у заједници или институцији, дефинисани су следећи основни циљеви:

- Основни циљ 1: Сензибилисати и едуцирати ширу јавност, посебно дјецу, родитеље и стручњаке, о постојању проблема насиља над дјецом и начинима борбе против насиља.**
- Основни циљ 2: Развити мултидисциплинарни приступ дјечијим жртвама насиља кроз побољшање интеринституционалне сарадње надлежних тијела.**
- Основни циљ 3: Успоставити програме рехабилитације и реинтеграције који обезбјеђују индивидуалне потребе дјечијих жртва насиља.**

Основни циљ 4: Обезбједити одржив систем финансирања, техничке и људске ресурсе и централно прикупљање података о насиљу над дјецом у свим надлежним тијелима

ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ И МЈЕРЕ

Да би обезбједили реализацију основног циља 1 који гласи : Сензибилисати и едуцирати ширу јавност, посебно дјецу, родитеље и стручњаке о постојању проблема насиља над дјецом и начинима борбе против насиља предвиђају се следећи посебни циљеви и мјере:

Посебни циљ 1: Јачање улоге породице у друштву

Мјера 1: Устројити савјетовалишта за дјецу, младе и родитеље у којима би се развила мрежу информативних, едукативних, савјетодавних услуга и програма намијењених породицама, родитељима и дјечи;

Носилац: центар за социјални рад и НВО

Рок провођења: 2013.

Коментар: Због географске разђености општине и броја потенцијалних клијената савјетовалишта се могу организовати и при мјесним заједницама

Мјера 2: У савјетовалиштима израдити програме за припремање младих за партнерске односе, родитељство и значај квалитетног породичног живота за здрав развој дјетета;

Носилац: центар за социјални рад и нво

Рок провођења: 2013.

Мјера 3: Потребно је да полиција кроз програме превенције креира програме за едукацију родитеља како би се упознали са поступком и обавезом да пријављују полицији било који облик насиља над дјецом, као и то да је не пријављивање насиља кривично дјело.

Носилац: полицијска станица

Рок провођења: 2013.

Коментар: Ови програми имплементирали би се у оквиру одјељења на локалном нивоу – “контакт полицајац” или “полицајац у заједници”

Мјера 4: Креирање програма за здравствено просвјешћивање родитеља и њихово усмјеравање на препознавање развојних потреба дјете, елиминисање добар дио могућих узрока њиховог евентуалног занемаривања.

Носилац: Дом здравља/ Центар за ментално здравље

Рок провођења: 2014..

Коментар: Укључити ове програме у оквиру редовних систематских прегледа предшколске, школске и средњошколске дјете што може бити добра прилика да се уоче почетни знаци злостављања и занемаривања.

Посебни циљ 2: Јачање јавне свијести о обиму појаве, врстама, обиљежјима и посљедицама насиља над дјецом

Мјера 1: Организовање јавних трибина, предавања и семинара за стручњаке и за ширу јавност који би били усмјерени на обавјештавање о обиму појаве, врстама, обиљежјима, посљедицама насиља и др.

Носилац: Центар за социјални рад /надлежни орган локлане власти.

Рок провођења: континуирано

Коментар: Носиоци активности ће за сваку годину усаглашавати заједнички програм активности.

Мјера 2: Израда штампаних публикација, памфлета или плаката намијењених широј јавности, наставницима у школама, родитељима и дјечи

Носилац: све институције укључене у провођење стратегије са аспекта своје надлежности

Рок провођења: континуирано

Посебни циљ 3: Успоставити трајне и одрживе капацитете за промоцију ненасиља

Мјера 1: Укључити и реализовати програм Умијећа комуницирања у постојеће програме одјељенске заједнице, Вијећа ученика и Вијећа родитеља.

Носилац: васпитно образовне институције

Рок провођења: годишње – у оквиру наставног плана и програма

Коментар: Ставити тежиште на сузбијање вршњачког насиља кроз програме вршњачке едукације

Мјера 2: Иницирати успоставу одјељења у полицијским управама по узору на позитивна европска искуства (нпр. Француска, Њемачка) – модел „контакт полицајац“.

Носилац: Полицијска станица

Рок провођења: 2014.

Коментар: Досадашњу праксу рад полиције у заједници треба реформисати. Потребно је обезбједити систем раног откривања насиља дјеловањем посебно обучених полицајаца за рад у превенцији, односно ослободити ове полицајце од провођења репресивних мјера.

Да би обезбједили реализацију основног циља 2 који гласи: Развити мулти дисциплинарни приступ поступања са дјецом жртвама насиља предвиђају се следећи посебни циљеви и мјере:

Посебни циљ 1: Успостављање ефикасне мреже за заштиту дјеце од насиља, злостављања и занемаривања

Мјера 1: Примјена Протокола о попуштања у случају насиља, злостављања или занемаривања дјеце, потисан 20. новембра 2012. Године од Министарства здравља и социјалне заштите Републике Српске, Министарства породице, омладине и спорта Републике Српске, Министарства просвјете и културе Републике Српске и Министарства унутрашњих послова Републике Српске

Носилац: све институције од значаја на локалном нивоу и НВО

Рок провођења: 2013.

Коментар: институције локалне заједнице припремиће Меморандум о разумијевању и сарадњи којим ће се ојачати интерсекторална сарадња у примјени Протокола о попуштања у случају насиља, злостављања или занемаривања дјеце

Мјера 2: Донијети интерна упутства о поступању у ситуацији када се насиље деси,

усклађена са европским стандардима и законским прописима у Републици Српској у оквиру појединачних институција.

Носилац: све институције

Рок провођења: 2013.

Коментар: Нпр. шта ради разредни старјешина, стручна служба школе, менаџмент, наставничко вијеће, вијеће ученика и вијеће родитеља, утврдити начин обавјештавања (љекара, центра за социјални рад, полиција итд).

Посебни циљ 2: Обезбједити повјерење дјеце жртава насиља и њихових родитеља/старалаца у рад стручних служби

Мјера 1: Утврдити основне професионалне стандарде у начину евидентирања случајева насиља и обавезе заштите идентитета дјетета жртве и његове породице.

Носилац: све институције

Рок провођења: 20013

Мјера 2: Организовати просторне, кадровске и методолошке услове да се потребна испитивања дјетета обављају на начин који је у најбољем интересу дјетета с циљем спрјечавања секундарне виктимизације дјетета жртве

Носилац: све институције које директно долазе у додир са дјететом жртвом

Рок провођења: 2013.

Коментар: У околностима које су прилагођене дјететовој старости и потребама и који неће повређивати његову личност и у складу са његовим узрастом и способностима, информисати о свим поступцима који се предузимају у циљу заштите његових права и омогућити му да изнесе своје мишљење о датој ситуацији и став у односу на планиране поступке.

Да би обезбједили реализацију основног циља 3 који гласи: Успоставити програме рехабилитације и реинтеграције који обезбјеђују индивидуалне потребе дјеце жртава насиља предвиђају се следећи посебни циљеви и мјере:

Посебни циљ 1: Обезбједити мултидисциплинарно учешће свих надлежних институција и невладиних организација које су укључене у провођење програма рехабилитације и реинтеграције

Мјера 1: Израда протокола о сарадњи у циљу обједињавања расположивих ресурса за имплементацију програма рехабилитације и реинтеграције

Носилац: све институције локалног нивоа од значаја и НВО

Рок провођења: 2013.

Коментар: на изради протокола радиће радна група састављена од једног представника институција локалне заједнице од значаја и НВО –а у оквиру пројекта „Развој интерсекторалног механизма заштите дјеце од насиља, занемаривања и злостављања на локалном нивоу“, под водством Едукацијско-рехабилитацијског центра, Челинац

Мјера 2: Обезбједити мониторинг провођења програма превенције, рехабилитације и реинтеграције у циљу унапређења заштите дјеце од насиља

Носилац: надлежни орган локалне заједнице

Рок провођења: континуирано

Коментар: Надлежни орган локалне заједнице организоваће мониторинг који ће бити усклађен са мониторингом предвиђеним у усвојеној Стратегији превенције вршњачког насиља на локалном нивоу .

Посебни циљ 2: Пооштрити мјере према насилнику како би се физички заштитила дјеца жртве у циљу спрјечавања њихове терцијарне виктимизације.

Мјера 1: Примјенит одредбе Закона о заштит од насиља у породици , који предвиђа рад са насилником

Носилац: Центар за социјални рад, Полицијска станица, правосудни систем
Рок провођења: 2013.

Коментар: Детаљније разрадити мјере које се односе на обезбјеђење дјетета жртве и његове породице, а посебно мјере које се односе на рад са насилником (измјештање, рад у заједници као казнена мјера, надзирање и слично)

Да би обезбједили реализацију основног циља 4 који гласи: Обезбједити одржив систем финансирања, техничке и људске ресурсе и централно прикупљање података о насиљу над дјецом у свим надлежним тијелима предвиђају се следећи посебни циљеви и мјере:

Посебни циљ 1: Ојачати капацитете свих који раде са дјецом и за дјецу кроз стручно усавршавање запослених професионалаца

Мјера 1: Допунити знања стручњака за рад са дјецом изложеном насиљу.

Носилац: све институције од значаја на локалном нивоу и НВО
Рок провођења: 2014.

Мјера 2: Припремити годишњи програм за мултидисциплинарну едукацију о борби против насиља над дјецом у циљу провођења програма континуиране индивидуалне обуке запослених професионалаца

Носилац: све институције
Рок провођења: континуирано

Коментар: присуство семинарима и едукацијама професионалаца а институција у оквиру својих надлежности

Посебни циљ 2: Ојачати људске и техничке ресурсе

Мјера 1: Успоставити одјеле за праћење интернет криминала у оквиру полицијске службе

Носилац: Полицијска станица
Рок провођења: 2014.

Коментар: Ову обавезу власти БиХ су прихватиле по основу ратификовања Конвенције о сувер криминалу, а првенствено се односи на борбу против дјечије порнографије и злостављања дјеце употребом Интернета.

Мјера 2: Успоставити на општинском нивоу координацијске тимове за борбу против насиља над дјецом

Носилац: центри за социјални рад
Рок провођења: 2013

Коментар: Центри за социјални рад као координатори активности иницирају успоставу координационог тима са свим ресорно укљученим институцијама и невладиним организацијама (координациони тим састоји се од најмање пет професионалаца, средства се могу обезбједити у оквиру центара, полиције, здравственог и невладиног

сектора)

Мјера 3: Дефинисати систем прикупљања података (централна база података) кроз креирање јединствених образаца за евидентирање случајева насиља над дјецом у циљу извјештавања и праћења проблема насиља над дјецом у локалној заједници

Носилац: Центар за социјални рад

Рок провођења: до половине 2013.

Министарство за људска права и избјеглице ће у сарадњи са Вијећем за дјецу БиХ и UNICEF-ом до краја 2007. године припремити анализу буџетских издвајања за дјецу на свим нивоима у БиХ.

Посебни циљ 4: Побољшати размјену информација и сарадњу са невладиним сектором

Мјера 1: Дефинисати основне стандарде за успостављање партнерства са невладиним сектором

Носилац: надлежни орган локалне заједнице

Коментар: Већ су покренуте активности о успостављању сарадње са невладиним организацијама кроз редовне рефералне састанке Општинског управног одбора, касније имнованог од начелника општине у Комисију за унапређење социјалне заштите и инклузије дјеце општине Челинац. Такође, и кроз активности путем прокета „Развој интерсекторалног механизма заштите дјеце од насиља, занемаривања и злостављања на локалном нивоу“, у којем се усаглашава модел протокола о сарадњи.

МОНИТОРИНГ И ЕВАЛУАЦИЈА

Мониторинг и евалуација је посебно важна фаза активности јер подразумјева да се интересорски и мултидисциплинарно процјењују прикупљене информације и у вези с њима припремају одређени приједлози и препоруке како би се остварила три основна циља и то:

- боља имплементација Стратегије,
- израда препорука за надлежне институције и
- по потреби ревизија Стратегије, ако се утврди да постоје такви приоритети.

ПРИКАЗ ДЈЕЛОВАЊА НАДЛЕЖНИХ ИНСТИТУЦИЈА

ЈУ Центар за социјални рад

Центар ће по сазнању или сумњи да се врши насиље, занемаривање или злостављање дјетета предузети све потребне мјере у циљу збрињавања дјетета и пружити одговарајућу помоћ и подршку, те сачинити службену забиљешку на конкретну околност. Односно, успоставити контакт са дјететом над којим је извршено насиље,

како би несметано изнијело све чињенице од значаја за извршено дјело насиља над њим. У том смислу Центар ће темељем процијењене потребе контактирати и друге институције и појединце који могу бити од значаја за добијање информација које се односе на чин насиља. Такође, Центар ће контактирати родитеље/старатеље дјетета, сачинити социјалу анамнезу, психолошку експлорацију дјетета, план психосоцијалног третмана дјетета, извршити пријаву полицији о насиљу без обзир да ли је то урадила и нека друга институција или појединац, примјењивати мјере Закона о социјалној заштити и Породичног закона. У изузетно хитним случајевима ради превентивног дјеловања центар ће изрећи усмено Рјешење којим се изриче одговарајућа мјера, а у року од 8 дана донијет писмено Рјешење. Центар ће уредно водити податке о дјецини над којом је извршено насиље, злостављање или занемаривање. На захтјев тужилаштва или полиције доставит сву документацију. Центар ће континуирано вршити едукацију дјецини у сарадњи са другим институцијама, као и родитеља .

Васпитно образовне установе

У случајевима сазнања о насиљу, занемаривању или злостављању дјетета школа ће обавијестити координатора који ће заједно са директором разговарати са дјететом у присуству стручних лица (психолог, соц. радник, педагог) и социјалног радника надлежног Центра. Координатор обавјештава родитеље/старатеље о свим чињеницама и предузетим радњама, те надлежан Центар за социјални рад и полицију. Родитеље ће упознати са могућношћу савјетодавног дјеловања од стране установе или других установа. Координатор ако цијени да је потребна љекарска интервенција одмах зове хитну помоћ или на други адекватан начин осигура пратњу дјетету до здравствене установе, те сачека љекарску препоруку и долазак родитеља или старатеља. По потреби консултовати стручњаке изван установе, обавијестити ресорно Министарство. Школа ће сачинит службену забиљешку коју на захтјев других органа доставља. Школу ће водити заштићену евиденцију дјецини над којима је извршено насиље и о истима обавјештавати ресорно Министарство.

Дом здравља

Здравствена установа је дужна осигурати дјетету здравствену заштиту. Документовати повреде, а по могућности и фотографисати. Обавијестити родитеља/старатеља о чињеницама, те планирати третман, по потреби уз сагласност родитеља/старатеља дијете упутити у Центар за ментално здравље на третман. Одмах обавијестити Центар за социјални рад и полицијску станицу, на захтјев тужилаштва или полиције доставити сву документацију.

Полицијска станица

По сазнању о насиљу или дојави одмах без одлагања упутити надлежног полицијског службеника на лице мјеста, прибавити податке и утврдити чињенице, којим се квалификује прекршајно или кривично дјело, пружити могућност дјетету да изнесе све чињенице о дјелу, сачинити прецизну службену забиљешку, предузимање потребних мјера вршити у присуству родитеља/старатеља изузев без њих ако су исти

починиоци насиља, или у присуству представника Центра за социјални рад. Ако је потребно хитно измијештање дјетета полицијски службеник ће затражити долазак и интервенцију Центра за социјални рад ради збрињавања дјетета. За сваки случај насиља обавијестити надлежан Центар за социјални рад. Поднијети извјештај надлежном тужилаштву, односно захтјев за покретање прекршајног поступка. Водит евиденцију о случајевима насиља над дјецом и обавјештавати једном годишње ресорно Министарство.

Професионално удружење грађана Едукацисјко рехабилитацијски центар (ЕРЦ)

ЕРЦ ће сарађивати са свим институцијама локалне заједнице на начин да ће по сазнању или сумњи достављати информације о насиљу, и злостављању Центру за социјални рад, Полицијској станици здравственој установи и васпитно образовним институцијама, односно Центру ако је у питању занемаривање дјетета. Такође, у договору са истим пружаће расположиве услуге психосоцијалне подршке дјечи и савјетодавно радити са родитељима. ЕРЦ ће континуирано у сарадњи са институцијама локалне заједнице активно учествовати у сензибилизацији и едукацији дјеце и родитеља.

Представници локлане власти

Представниц локлане власти, надлежна Одјељења ће пратити рад институција локлане заједнице, те подржати њихове активности организационо и финансијски у мјери којој се процијеним за потребно.

Финансијска подршка се може приказати кроз буџетске интервенције намијењене превентивном раду надлежних институција којих је оснивач локлана заједница и редовне активности Центра за социјални рад кроз збрињавању дјеце у установе социјалне заштите или другу породицу, а што је прописано Законом о социјалној заштити.

ДОДАТАК

Саставни дио ове Стратегије је :

1. **„ Протокол о поступању у случају насиља, злостављања или занемаривања дјеце“**, којег су потписници Министарство здравља и социјалне заштите Републике Српске, Министарство породице, омладине и спорта Републике Српске, Министарство просвјете и културе Републике Српске и Министарство унутрашњих послова Републике Српске, а који ступа на снагу од 01.01.2013. године објавом у „Службеном Гласнику Републике Српске“
2. **Меморандум о разумијевању и сарадњи**, којег су потписници представници институција локалне заједнице и НВО ЕРЦ.

Радна група Програма

“Развој интерсекторалног механизма заштите дјецe од насиља, занемаривања и злостављања на локланом нивоу“

Датум:14.12.2012.

ОПШТИНА ЧЕЛИНАЦ СКУПШТИНА ОПШТИНЕ ЧЕЛИНАЦ

Предмет: Приједлог усвајања „Стратегије заштите дјецe од насиља, занемаривања и злостављања на локалном нивоу“, Образложење доставља се.-

Дана 14.12.2012.године *Радна група* за израду „Стратегије заштите дјецe од насиља, занемаривања и злостављања на локланом нивоу“, као и Меморандума о разумијевању и сарадњи једногласно је усвојила приједлоге докумената.

Радна група је током мјесеца децембра кроз три радна састанка креирала наведена документа. Ово тијело чини 10 професионалаца, представника институција локалне заједнице и НВО сектора. Исти су ангажовани испред вртића „Невен“, ОШ „Милош Дујић“, ОШ „Др. Младен Стојановић“, ОШ „Новак Пивашевић“, представник локлане властиу, Дома здравља „Св.Врачеви“, Полицијске станице, ЈУ Центар за социјални рад, Средње школе Челинац и НВО „Едукацијско рехабилитацијски центар“.

Радна група је формирана у оквиру СПИС подпројекта под називом „**Развој интерсекторалног механизма заштите дјецe од насиља, занемаривања и злостављања на локалном нивоу**“, финансираног од УНИЦЕФ-а БиХ и Европске комисије. За водећег имплементатора подпрограма изабран је Едукацијско рехабилитацијски центар.

Напомињемо да је општина Челинац једна од 5 изабраних локланих заједница које од 2012.године партиципирају у СПИС програму који је свеобухватно фокусиран на дјечију заштиту и инклузију дјецe.

Како је Стратегија у потпуности усаглашена и припремљена од стране Радне групе обраћамо се са приједогом Скупштини општине Челинац да исту усвоји. Предложени документ је компатибилан са свим важећим законским прописима који су у примјени у Републици Српској и међународним документима.

С поштовањем.

Потписници:

ЈУ Дјечији вртић „Невен“
Директор

Љиљана Шикман
Бр.протокола:147/12

ОШ „Милош Дујић“
Директор

Синиша Беговић
Број протокола:1081-12

ОШ „Др.Младен Стојановић“
Директор

Мр. Дарко Бранковић
Број протокола:877/12

ОШ „Новак Пивашевић“
Директор

Драго Рајилић
Број протокола:492/12

Средњошколски центар Челинац
Директор

Миливоје Павловић
Број протокола:467/12

Општина Челинац
Начелник

Момчило Зељковић
Број протокола:01/1-54-3/12

ЈУ Центар за социјални рад

Гроздан Јанковић
Број протокола: 02/2-60314-044/12

Дом здравља „Св.Врачеви“

Др. Михаило Ђурић
Број протокола:IV-09-597/12

Полицијска станица Челинац
Командир

Младен Суботић
Број протокола: 08-8/01-2659/12

„Едукацијско рехабилитацијски центар“
Директор

Данијела Крминац
Број протокола: 0173-141/12

